

Doc. dr Tanja Nedimović

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače »Mihailo Palov«
Vršac

ISTRAŽIVANJA PROBLEMATIKE DAROVITOSTI U RADOVIMA AKADEMIKA BOSILJKE ĐORĐEVIĆ

U okviru veoma značajnog i plodotvornog naučnog i istraživačkog interesovanja i rada akademika Bosiljke Đorđević, istraživanja darovitosti predstavljaju samo jedan od brojnih segmenata u kome je njen doprinos izuzetan. Njen odnos prema radu, sebi i drugima na najilustrativniji način može biti osvetljen rečima Konfičija: *Ako želiš da budeš obrazovan – obrazuj druge, ako želiš da se razvijaš – razvijaj druge*. Obrazujući i razvijajući sebe kroz svoj teorijski, istraživački i praktični rad u oblasti vaspitanja i obrazovanja, profesorica Đorđević je veoma istrajno, temeljno i nesebično obrazovala i razvijala druge - svoje kolege, saradnike, studente... Sveukupan višedecenijski naučno-istraživački rad profesorice Đorđević može biti prikazan i kroz impozantne brojčane podatke – preko 100 objavljenih članaka u renomiranim naučnim časopisima, veliki broj objavljenih knjiga i brojna saopštenja na domaćim i međunarodnim konferencijama.

U skladu sa gore navedenim, umesto detaljnog prikaza celokupnog rada profesorice Đorđević (što bi, uzimajući u obzir produktivnost, višestruke doprinose i značaj, bio zaista veoma zahtevan poduhvat) opredelila sam se za prikaz njenog rada u oblasti istraživanja darovitih, sa željom da za neki naredni jubilej, prikaz njenog rada bude namenjen nekim drugim, ne manje značajnim i plodonosnim oblastima koje su bile predmet njenog interesovanja. S obzirom na brojnost doprinosa i oblasti, navešću samo neke: *savremena porodica i njena vaspitna uloga* (društveno-ekonomske promene i porodica, vaspitanje mladih, socijalizacija, humanizacija odnosa, nepotpune i disfunkcionalne porodice, porodica i problemi vaspitne zanemarenosti dece), *porodica i spoljašnji uticaji* (porodica i predškolska ustanova, porodica i škola, porodica i sredstva masovne komunikacije), *nastavničke kompetencije* (uloga emocionalnih, socijalnih, kognitivnih i motivacionih karakteristika), *odnos učenik-nastavnik i njihove interakcije, individualizacija u radu sa učenicima i dodatni rad, obrazovanje učitelja i razvoj škole, ogledne škole, darovitost* i mnoga druga pitanja vaspitanja i obrazovanja. U svakoj od ovih oblasti rad profesorice Đorđević ostavio je neizbrisiv trag i značajan kvalitet koji se pored teorijskih i empirijskih doprinosa, između ostalog, ogleda i u činjenici da brojni istraživački problemi kojima se bavila profesorica Đorđević donose implikacije za unapređenje pedagoške prakse savremenog obrazovanja.

Pedesetak godina nakon prvih Termanovih sistematskih istraživanja o darovitoj deci, 1979. godine, u izdanju Instituta za pedagoška istraživanja i Prosvete izlazi knjiga profesorice Đorđević *Individualizacija vaspitanja darovitih - Sposobnosti i darovitost* u kojoj su prikazani rezultati njenog višegodišnjeg rada i istraživanja problematike darovitosti. Osim teorijskih razmatranja darovitosti, u

kojima autorka govori o odnosu sposobnosti i darovitosti, odnosu darovitosti i kreativnosti, o problemima identifikacije darovitih (u svetu i kod nas, o poželjnim programima identifikovaja darovitih) i o obrazovanju i vaspitanju darovitih, poseban doprinos predstavlja prikaz rezultata istraživanja *Individualizacija nastave i vaspitanja darovitih učenika u našoj školi*. Istraživanje, koje je obuhvatilo 831 učenik, u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi, omogućilo je izvođenje značajnih pedagoških implikacija koje se odnose na: 1) identifikaciju darovitih sa preporukom da je poželjna što ranija identifikacija darovitih jer ranije otkrivanje omogućava duže, sistematsko i smišljeno pedagoško vođenje u intelektualnim, afektivnim i socijalnim domenima, 2) organizovanje dodatnog rada koji predstavlja obogaćivanje, produbljivanje i drugačije sagledavanje nekih programskih zahteva, ali i pružanje mogućnosti za nove oblasti i pitanja za koje su učenici zainteresovani i 3) opravdanost opšte orijentacije da ostajanje darovite dece u redovnim odeljenjima/razredima osnovne škole ima svoje puno opravdanje, jer uz odgovarajući tretman, darovita deca mogu da zadovolje svoje potrebe i realizuju svoje potencijale i ne izdvajajući se iz redovnih odeljenja/razreda i ne izdvajajući se od svojih vršnjaka. Smatram za veoma važno naglasiti da, iako je ovo bio pionirski istraživački rad darovitosti na našim prostorima, da ovaj rad i istraživanje po svojim kvalitetima ne samo što nije zaostajao u poređenju sa sličnim istraživanjima koja su realizovana u svetu, već da i posle tridesetak godina od njegovog objavljivanja predstavlja značajan teorijski i empirijski doprinos istraživanjima darovitosti. Takođe, ova studija ne samo što je podstakla brojna istraživanja u oblasti darovitosti, već je i neposredno uticala na unapređivanje vaspitno-obrazovne prakse u našim vaspitno-obrazovnim ustanovama.

U knjizi *Daroviti učenici i (ne) uspeh*, u izdanju Zajednice učiteljskih fakulteta (1995), profesorka Đorđević se, u okviru teorijskih razmatranja, bavi temama darovitosti i svojstava darovitosti, darovitim učenicima i neuspehom, obimom neuspešnosti darovitih, razlikama neuspešnosti darovitih učenika u odnosu na pol, uzrocima/faktorima neuspeha darovitih učenika, uticajem porodice i škole na pojavu neuspeha darovitih učenika. Kao i u prethodnoj knjizi, osim teorijskih razmatranja, veliki značaj imaju rezultati istraživanja na osnovu kojih su izvedeni zaključci od kojih ćemo ovom prilikom navesti neke: 1) da svi odlični učenici nisu daroviti, a da među onima koji ne postižu zapažene rezultate u školskom radu i učenju ima i darovitih, 2) da nastavnici imaju poteškoća u proceni darovitih učenika, 3) da pol učenika nema uticaja na darovitost i njeno manifestovanje, 4) da daroviti učenici imaju obrazovanije roditelje od roditelja ostalih učenika, 5) neuspeh nekih darovitih učenika ne zavisi od toga gde žive, već u kakvoj porodici žive i u kakvu školu idu, 6) uzrast učenika nije faktor koji utiče na neadekvatan uspeh nekih darovitih učenika. Poseban značaj predstavljaju pedagoške implikacije koje se navode kao mogućnost za doprinos u rešavanju pitanja neuspeha darovitih učenika, a odnose se na sledeće: 1) nastavnici bi trebalo da dobiju više znanja o fenomenu darovitosti i svojstvima darovitih učenika, kako bi obrazovno-vaspiti rad sa njima bio uspešniji, 2) nastavnici bi trebalo da dobiju više znanja o tome kako se razvija pozitivna školska klima i kako se postižu poželjniji pedagoški odnosi nastavnika i učenika, 3) neophodna je primena individualizovane i diferencirane nastave i

diferenciranog pristupa neuspehu ili nedovoljnom uspehu svih učenika, a posebno neadekvatno uspešnih darovitih, 4) veću pažnju pokloniti psihološko-pedagoškoj službi u školama u rešavanju nedovoljnog uspeha učenika, a posebno neodgovarajućeg uspeha nekih darovitih učenika, 5) škola i nastavnici trebalo bi da poklone veću pažnju vaspitanju učenika u pravcu razvijanja pozitivnog samopoimanja, samopoštovanja, osećanja dostojanstva i vlastite vrednosti, kao i drugih svojstava koji čine osnovu ličnosti; tu potrebu trebalo bi nametnuti i u shvatanjima roditelja učenika, 6) temeljno razmotriti nastavne planove i programe i naći rešenja koja će biti u skladu sa savremenim zahtevima i potrebama, kao i sa uzrastom i mogućnostima učenika. O značaju i doprinosu istraživanja ove problematike profesorke Đorđević ilustrativno govori i činjenica da ove preporuke i pedagoške implikacije, bez obzira na vremensku distancu kada su donete, možemo proslediti sadašnjim prosvetnim vlastima kako bi ukazali na mogućnost poboljšanja aktuelene vaspitno-obrazovne prakse.

U knjizi *Darovitost i kreativnost dece i mladih* (2005) u izdanju Više škole za obrazovanje vaspitača u Vršcu (od 2007. godine Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, a danas Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“) objedinjeni su prilozi Bosiljke Đorđević na teme darovitosti, talenta i kreativnosti koje je autorka saopštavala na prethodnim međunarodnim okruglim stolovima o darovitosti u organizaciji naše škole. Ova monografska studija omogućava pregled ideja profesorke Đorđević, koje su u vreme nastanka bile nove i koje su na drugačiji način posmatrale stvari iz domena darovitosti, a koje i danas privlače pažnju istraživača, praktičara i šire javnosti. Izbor tekstova u ovoj studiji reprezentuju sledeća polja u istraživanju darovitosti: mogućnost rane identifikacije darovitih, intelektualne sposobnosti i darovitost na ranom uzrastu, intelektualne sposobnosti i kreativnost, podsicanje darovitosti, daroviti studenti i raznovrsnost njihovog podsticanja, univerzitet i daroviti kreativni studenti, strategije podsticanja darovitosti, savremene tendencije u istraživanjima o darovitoj deci i adolescentima, i dr.

U svojim istraživanjima problematike darovitosti, profesorka Đorđević je postavila osnove kako za svoja dalja istraživanja, tako i za istraživanja drugih. U skladu sa tim, može se reći da ona predstavlja rodonačelnika bavljenja ovom problematikom u našoj zemlji. Takođe, značajno je istaći da Bosiljka Đorđević, zajedno sa svojim suprugom akademikom Jovanom Đorđevićem, i dalje daje poseban pečat i značajne podsticaje i ideje u okviru okruglih stolova na temu darovitih na Visokoj školi strukovnih studija za vaspitače u Vršcu. Na tome im se srdačno zahvaljujemo, jer verujemo da će njihov doprinos i u budućnosti imati značajne refleksije i na naše obrazovanje i razvoj.